

وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
مدیریت تحصیلات تکمیلی
پژوهشکده زبان‌شناسی

پایان‌نامه کارشناسی ارشد
رشته زبان‌شناسی گرایش همگانی

عنوان پایان‌نامه
مقایسه صرفی اجزای کلام در گویش ترکی
روستای «همه‌کسی» و گویش ترکی «بهار» در استان همدان

استاد راهنما
سرکار خانم دکتر ایران کلباسی

استاد مشاور
سرکار خانم دکتر آزیتا افراشی

پژوهشگر
علی طالبی انوری

شهریورماه ۱۳۸۹

سپاس‌گزاری:

از تمامی اساتید محترم رشته زبان‌شناسی، به ویژه از سرکار خانم دکتر کلباسی و سرکار خانم دکتر افراشی که در آماده‌سازی و ارائه این پایان‌نامه بنده را یاری نموده‌اند سپاسگزار می‌باشم.

همچنین از خانواده‌های طالبی انوری، طالبی افخم، قائمی، رمضانپور، آقای قره‌باغی و خانم عبداللهی که در طول مدت پژوهش، گویشور و حامی نگارنده بوده‌اند و کتابداران استانداری همدان، دانشگاه تربیت مدرس، دانشکده ادبیات دانشگاه تهران، دانشگاه علامه طباطبائی و دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز که در یافتن منابع و پایان‌نامه‌ها مساعدت فراوان داشتند، تشکر ویژه دارم.

تقدیم به :

به ارواح مطهر پدر، مادر و برادران گرامی ام
و همسر و فرزندانم که در طی این مدت همواره با صبر و بردباری پشتیبانم بوده‌اند.

چکیده

موضوع پایان‌نامه حاضر مقایسه صرفی اجزای کلام در گویش ترکی روستای «همه‌کسی» و گویش ترکی شهر «بهار» در استان همدان است. یافتن تفاوت‌های موجود در اجزای کلام دو گویش مدنظر نگارنده بوده است. از ۱۳۲۳ نمونه ذکر شده در پایان‌نامه، حدود ۷۵۰ مورد به گویش «همه‌کسی» و ۵۵۸ مورد به گویش «بهار» تعلق دارد. پایان‌نامه حاضر در پنج فصل، به ترتیب زیر تنظیم شده است:

۱. «کلیات پژوهش»

۲. «مبانی نظری تحقیق»

۳. «زبان‌های خانواده ترکی و زبان ترکی آذری: پیشینه مطالعات»

۴. «تجزیه و تحلیل داده‌ها»

۵. «نتایج، پیشنهادات و کاربردها».

چهار مقوله: اسم، صفت، قید و فعل و انواع ساده، مشتق و مرکب این مقولات در پایان‌نامه مورد تحلیل و مقایسه قرار گرفته است. در هر بخش تعریف، کلیات، تقسیم‌بندی‌های موارد ذکر شده و داده‌های گویش «همه‌کسی» به صورت میدانی و داده‌های گویش «بهار» به صورت میدانی و کتابخانه‌ای جمع‌آوری شده‌اند. سپس داده‌های جمع‌آوری شده از نظر تفاوت‌ها و شباهت‌ها تحلیل شده‌اند. به این منظور، نگارنده، بخشی را به معرفی نظام واجی «همه‌کسی» و مقایسه آن با گویش «بهار» اختصاص داده است. در بخش‌های مربوط به اسم، صفت و قید، پس از مقایسه و بررسی تعداد ۴۰۷ واژه در هر دو گویش نتایج زیر به دست آمد:

۱. در ۳۸٪ موارد، تلفظ‌ها تفاوت داشتند

۲. در ۲۸٪، واژه‌ها از هر نظر یکسان بودند

۳. در ۱۱٪ موارد، واژه‌ها در یکی از دو گویش معادل نداشتند

۴. در ۲۳٪، نوع / ساخت‌واژه / واژه‌ها برای همان معنی، در یکی از دو گویش تفاوت داشت

۵. در ۲٪ موارد کاربرد معنایی برای واژه‌های یکسان فرق می‌کرد.

در بخش فعل، ساخت و زمان‌های متعدد فعل‌ها (زمان‌های دستوری و غیردستوری) در دو گویش مقایسه شد و نتایج زیر به دست آمد: در چهارده زمان مقایسه‌شده فعل (جمعاً هفده زمان) فقط سه زمان حال ساده و گذشته‌های ساده و کامل دو گویش، قاعده‌های یکسانی داشتند؛ نه زمان دیگر در قاعده‌هایشان متفاوت بودند و دو زمان در تلفظ فرق داشتند. از دوازده شناسه فعلی، هشت تا تفاوت داشتند و چهار تا همانند بودند. از هشت وجه فعلی، چهار وجه یکسان و چهار تا تفاوت داشتند. واژگان گویش «همه‌کسی» مملو از واژه‌های غیرترکی، از نظر نوع و در بسیاری از موارد تلفظ است. پسوند /-d/ که گذشته‌ساز ترکی آذری و «بهار» است، در گونه «همه‌کسی» برای نشانگذاری زمان غیرگذشته هم به کار می‌رود. در بخش معرفی نظام واجی این نتایج به دست آمد: گویش «همه‌کسی» ۶ واج همخوانی نسبت به گویش «بهار» بیشتر دارد. در گویش «بهار» دو فرایند آوایی نسبت به گویش «همه‌کسی» بیشتر وجود دارد. و الگوی ساخت هجا در گویش «همه‌کسی» گسترده‌تر از گویش «بهار» است. زیر عنوان‌های «تضعیف» و «تقویت» ۲۱ فرایند آوایی بیشتر در گویش «همه‌کسی» نسبت به گویش «بهار» عمل می‌کند. تبدیل واج /-d/ بین دو واکه به [-j] در گویش «همه‌کسی»، به طور فراگیر عمل می‌کند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول «کلیات پژوهش»	
۲	۱-۱. مقدمه.....
۲	۱-۲. سازمان بندی پژوهش.....
۳	۱-۳. هدف پژوهش.....
۳	۱-۴. روش پژوهش.....
۴	۱-۵. محدودیت‌های پژوهش.....
۴	۱-۶. بیان مسئله و سؤال‌های اصلی پژوهش.....
۵	۱-۷. فرضیه‌های پژوهش.....
۵	۱-۸. پیشینه پژوهش.....
۶	۱-۹. کلیدواژه‌ها.....
فصل دوم «مبانی نظری تحقیق»	
۱۰	۲-۱. مقدمه.....
۱۰	۲-۲. مختصات جغرافیایی استان همدان.....
۱۰	۲-۳. ویژگی‌های زبانی- فرهنگی استان همدان.....
۱۱	۲-۳-۱. علل تغییر زبان.....
۱۳	۲-۳-۲. زبان و گویش و پیشینه تاریخی برخی مناطق همدان.....
۱۳	۲-۳-۲-۱. تاریخچه شهر «بهار».....
۱۳	۲-۳-۲-۱-۱. پیشینه.....
۱۴	۲-۳-۲-۲. زبان و گویش در اسدآباد همدان.....
۱۴	۲-۳-۳. زبان و گویش در تویسرکان.....
۱۴	۲-۳-۴. زبان و گویش در رزن.....
۱۴	۲-۳-۵. زبان و گویش در کیودرآهنگ.....
۱۴	۲-۳-۶. زبان و گویش در مریانج.....
۱۵	۲-۳-۷. زبان و گویش در نهاوند.....
۱۵	۲-۴. حوزه جغرافیایی، شکل پراکندگی گویش، منابع تاریخی و ویژگی‌های اقتصادی- اجتماعی روستای «همه‌کسی».....

۱۵	۲-۴-۱. موقعیت جغرافیایی.....
۱۶	۲-۴-۲. پراکندگی گویش.....
۱۶	۲-۴-۳. وجه تسمیه «همه‌کسی».....
۱۶	۲-۴-۳-۱. شناخت و بررسی علل پیدایش روستا.....
۱۶	۲-۴-۴. پیشینه فرهنگی.....
۱۷	۲-۴-۵. جمعیت.....
۱۸	۲-۴-۶. بررسی ویژگی‌های انسانی و اجتماعی.....
۱۸	۲-۴-۷. بررسی ویژگی‌های اقتصادی، فرهنگی- اجتماعی و معیشتی ساکنین.....
۱۸	۲-۴-۷-۱. ساختار اشتغال.....
۱۸	۲-۴-۷-۲. اراضی و باغات.....
۱۹	۲-۴-۷-۳. دام و طیور.....
۱۹	۲-۴-۷-۴. خدمات و صنعت.....
۱۹	۲-۴-۷-۵. سایر فعالیت‌ها.....
۱۹	۲-۴-۷-۶. امکانات و تسهیلات موجود.....
۱۹	۲-۴-۷-۷. ویژگی‌های اقتصادی.....
۲۰	۲-۴-۸. بررسی وضعیت زمین‌شناختی منطقه.....
۲۰	۲-۴-۹. بررسی وضعیت اقلیمی منطقه.....
۲۰	۲-۴-۱۰. صنایع.....
۲۱	۲-۴-۱۱. ویژگی‌های زبانی، قومی و اجتماعی منحصر به فرد.....

فصل سوم: زبان‌های خانواده ترکی و زبان ترکی آذری: پیشینه مطالعات

۲۶	۳-۱. مقدمه.....
۲۶	۳-۲. طبقه‌بندی زبان‌های خانواده ترکی.....
۲۹	۳-۲-۱. تقسیم‌بندی‌های دیگر زبان‌های خانواده ترکی.....
۳۲	۳-۳. ویژگی‌های رده‌شناختی زبان ترکی آذری.....
۳۳	۳-۳-۱. طبقه‌بندی رده‌شناختی ترکی آذری بر اساس معیارهای فرعی.....
۳۴	۳-۴. زبان ترکی در ایران.....
۳۶	۳-۵. تاریخچه زبان ترکی.....
۳۶	۳-۶. ویژگی‌های خانواده زبان‌های آلتائی.....
۳۷	۳-۶-۱. هماهنگی واکه‌ای.....

۳۸	..... نظریه مطرح در حوزه این پژوهش
۳۹	..... پیشینه مطالعات ایرانی و غیرایرانی درباره زبان ترکی
۳۹	..... پایان نامه ها
۴۵	..... آثار موجود درباره ترکی آذری
۴۸	..... جمع بندی

فصل چهارم «تجزیه و تحلیل داده‌ها»

۵۰	..... مقدمه
----	-------------

فصل چهارم: بخش یک «نظام واجی»

۵۲	..... ۱-۱. مقایسه تعداد واج‌های زبان ترکی ترکیه و زبان ترکی آذری
۵۳	..... ۲-۴-۱. مقایسه تعداد واج‌های گویش‌های ترکی «بهار» و «همه‌کسی»
۵۵	..... ۱-۲-۱-۴. همخوان‌های گویش ترکی «همه‌کسی»
۷۸	..... ۲-۲-۱-۴. واکه‌های گویش ترکی «همه‌کسی»
۸۳	..... ۳-۱-۴. واکه‌های مرکب
۸۳	..... ۱-۴. ساختمان هجا
۸۵	..... ۱-۴. تکیه
۸۶	..... ۱-۴. فرایندهای آوایی
۸۷	..... ۱-۶-۴. خیشومی‌شدگی
۸۷	..... ۲-۶-۴. همگونی
۸۸	..... ۳-۶-۴. ناهمگونی
۸۸	..... ۴-۶-۴. قلب
۸۹	..... ۵-۶-۴. افزایش
۹۰	..... ۶-۶-۴. حذف
۹۰	..... ۶-۴-۱-۷. هماهنگی واکه‌ای در گویش‌های «بهار» و «همه‌کسی»
۹۲	..... ۴-۱-۷. سایر فرایندهای آوایی در گویش ترکی «همه‌کسی»
۹۲	..... ۴-۱-۷. تضعیف
۹۶	..... ۴-۱-۷-۲. تقویت

فصل چهارم: بخش دو «اسم»

- ۹۸ ..... ۴-۲-۱. انواع اسم.....
- ۹۸ ..... ۴-۲-۱-۱. اسم ساده.....
- ۹۸ ..... ۴-۲-۱-۲. اسم مشتق.....
- ۹۸ ..... ۴-۲-۱-۲-۱. اسامی مشتق با پسوندهای اشتقاقی.....
- ۱۰۴ ..... ۴-۲-۱-۲-۲. اسم مرکب.....
- ۱۰۷ ..... ۴-۲-۱-۲-۲. اسامی اشتقاقی با پسوندهای تصریفی.....
- ۱۰۹ ..... ۴-۲-۲. حالات مختلف اسم.....
- ۱۱۰ ..... ۴-۲-۲-۱. حالت فاعلی.....
- ۱۱۰ ..... ۴-۲-۲-۲. حالت مفعولی (رایی).....
- ۱۱۲ ..... ۴-۲-۲-۳. حالت اضافی.....
- ۱۱۳ ..... ۴-۲-۲-۴. حالت مفعول به‌ای.....
- ۱۱۴ ..... ۴-۲-۲-۵. حالت مفعول دری.....
- ۱۱۵ ..... ۴-۲-۶. حالت مفعول ازی.....
- ۱۱۵ ..... ۴-۲-۷. حالت مفعول بایی.....

فصل چهارم: بخش سه «صفت»

- ۱۱۸ ..... ۴-۳-۱. صفت ساده.....
- ۱۱۸ ..... ۴-۳-۲. صفت اشتقاقی.....
- ۱۲۴ ..... ۴-۳-۳. صفات برتر و برترین.....
- ۱۲۵ ..... ۴-۳-۴. صفت مرکب.....
- ..... ۴-۳-۵. انواع صفت با توجه به زمان، مکان، دوری و نزدیکی درگوش‌های ترکی «همه‌کسی»
- ۱۲۷ ..... و «بهار».....
- ۱۳۰ ..... ۴-۳-۶. صفت نامعین.....

فصل چهارم: بخش چهار «قید»

- ۱۳۳ ..... ۴-۴-۱. قید.....
- ۱۳۳ ..... ۴-۴-۲. قید اشتقاقی.....
- ۱۳۷ ..... ۴-۴-۳. قید مرکب.....
- ۱۳۹ ..... ۴-۴-۴. اقسام قید از نظر پیام و مفهوم.....

فصل چهارم: بخش پنج: « فعل »

۱۴۲	.....۴-۵. فعل
۱۴۲	.....۴-۵-۱. ستاک حال، گذشته و مصدر
۱۴۳	.....۴-۵-۲. ویژگی های صرفی
۱۴۳	.....۱. فعل ساده
۱۴۴	.....۲. فعل مرکب
۱۴۷	.....۳. فعل اشتقاقی
۱۵۳	.....۴-۵-۳. نمود و زمان
۱۵۴	.....۴-۵-۳-۱. زمان و نمود در زبان ترکی آذری
۱۵۶	.....۴-۵-۴. وجه
۱۵۷	.....۱. وجه خبری
۱۵۷	.....۲. وجه وجوبی
۱۶۰	.....۳ و ۵. وجه تمنایی و وجه امری
۱۶۳	.....۴. وجه شرطی
۱۶۳	.....۶. وجه استمراری
۱۶۴	.....۷. وجه آرزویی
۱۶۵	.....۸. وجه مصدری
۱۶۵	.....۴-۵-۵. منفی سازی فعل
۱۶۶	.....۴-۵-۶. سؤالی کردن فعل
۱۶۶	.....۴-۵-۷. زمان
	.....۴-۵-۷-۱. شناسه ها [پسوندهای فعلی / ضمائر پیوسته / پسوندهای زمان حال و گذشته] در دو
۱۶۷	.....گوش «همه کسی» و «بهار» و زبان ترکی آذری
۱۶۹	.....۴-۵-۷-۲. تنوع سه زمان غیر دستوری حال، گذشته و آینده، وجه و نمود
۱۶۹	.....الف- زمان حال ساده (عادت)
۱۶۹	.....ب- زمان حال استمراری
۱۷۰	.....پ- زمان حال کامل (پرداخته)
۱۷۰	.....ت- زمان حال شرطی
۱۷۱	.....ث- حال التزامی
۱۷۲	.....ج- زمان حال کامل التزامی

ج- زمان حال قصدی (آینده).....	۱۷۳
ح- زمان گذشته.....	۱۷۳
خ- زمان گذشته عادتیه.....	۱۷۴
د- زمان گذشته استمراری.....	۱۷۵
ذ- زمان گذشته کامل (پرداخته).....	۱۷۵
ر- زمان گذشته قصدی.....	۱۷۵
ر-۱. زمان گذشته قصدی نقلیه.....	۱۷۶
ر-۲. زمان گذشته قصدی روایتیه.....	۱۷۷
ز- زمان گذشته شرطیه.....	۱۷۷
ژ- زمان گذشته التزامیه (رجایی).....	۱۷۸
س- زمان گذشته کامل التزامیه.....	۱۷۹

فصل چهارم: «جمع بندی»

۴-۵-۸. جمع بندی.....	۱۸۱
----------------------	-----

فصل پنجم «نتایج، پیشنهادات و کاربردها»

۵-۱. مقدمه.....	۱۸۳
۵-۲. پاسخ به پرسش‌ها و محک فرضیه‌ها.....	۱۸۴
۵-۲-۱. سؤالات پژوهش، فرضیه‌ها و نتایج.....	۱۸۴
۵-۲-۲. جمع بندی و نتایج.....	۱۸۴
۵-۲-۲-۱. بخش اسم.....	۱۸۴
الف- اسم مشتق.....	۱۸۴
الف- ۱. اسامی مشتق با پسوندهای اشتقاقیه.....	۱۸۵
الف- ۲. اسامی مشتق با پسوندهای تصریفیه.....	۱۸۶
ب- اسامی مرکب.....	۱۸۶
۵-۲-۲-۲. صفت.....	۱۸۷
الف- صفت ساده.....	۱۸۷
ب- صفت اشتقاقیه.....	۱۸۷
پ- صفات برتر و برترین.....	۱۸۸
ت- صفت مرکب.....	۱۸۹

ث- انواع صفت با توجه به زمان، مکان، دوری و نزدیکی درگوش‌های ترکی «همه‌کسی» و «بهار».....	۱۸۹
ج- صفت نامعین.....	۱۹۰
۳-۲-۲-۵. قید.....	۱۹۰
الف- قید ساده.....	۱۹۰
ب- قید اشتقاقی.....	۱۹۰
پ- قید مرکب.....	۱۹۱
ت- اقسام قید از نظر پیام و مفهوم.....	۱۹۱
۴-۲-۲-۵. فعل.....	۱۹۲
۱. فعل ساده.....	۱۹۲
۲. فعل مرکب.....	۱۹۲
۳. فعل اشتقاقی.....	۱۹۲
۴. وجوه فعل.....	۱۹۳
۴-۲-۲-۵-۵. شناسه‌ها.....	۱۹۵
۲-۲-۵-۶-۴. تنوع سه زمان غیردستوری حال، گذشته و آینده که شامل وجه و نمود هم می‌شود.....	۱۹۵
۶-۴-۲-۲-۵-۱. موارد تفاوت در دو گوش.....	۱۹۶
الف- زمان حال ساده (عادتی).....	۱۹۶
ب- زمان حال استمراری.....	۱۹۶
پ- زمان حال کامل (پرداخته).....	۱۹۶
ت- زمان حال شرطی.....	۱۹۶
ث- حال التزامی.....	۱۹۶
ج- زمان حال کامل التزامی.....	۱۹۶
چ- زمان حال قصدی (آینده).....	۱۹۶
خ- زمان گذشته عادتی.....	۱۹۷
د- زمان گذشته استمراری.....	۱۹۷
ر-۱. زمان گذشته قصدی نقلی.....	۱۹۷
ر-۲. زمان گذشته قصدی روایتی.....	۱۹۷
ز- زمان گذشته شرطی.....	۱۹۷
ژ- زمان گذشته التزامی (رجایی).....	۱۹۷

- س- زمان گذشته کامل التزامی..... ۱۹۷
- ۵-۲-۲-۵. اثرپذیری گویش ترکی «همه‌کسی» در پنج بخش صرفی از زبان‌های غیر ترکی.... ۱۹۸
- ۵-۲-۲-۶. نتایج فرعی..... ۱۹۹
- ۵-۳. پیشنهادات..... ۲۰۰
- ۵-۴. کاربردها..... ۲۰۰

کتاب‌نامه

۱. منابع فارسی..... ۲۰۱
۲. منابع اینترنتی..... ۲۰۵
۳. منابع انگلیسی..... ۲۰۵
- چکیده انگلیسی..... ۲۰۷

فهرست نمودارها و جدول‌ها

صفحه	عنوان
۲۶	نمودار ۱-۳. شاخه‌های زبان‌های خانواده ترکی
۳۰	نمودار ۲-۳. زبان‌های خانواده ترکی
۳۱	نمودار ۳-۳. ترکی آذری
۵۲	جدول ۱-۴. واژه‌های ترکی آذری
۵۴	جدول ۲-۴. واج‌های همخوانی گویش‌های ترکی «همه‌کسی» و «بهار»
۵۵	جدول ۳-۴. واژه‌های گویش‌های ترکی «همه‌کسی» و «بهار»
۱۶۸	جدول ۱-۴-۵. شناسه‌های گویش‌های ترکی «همه‌کسی»، «بهار» و ترکی آذری
۱۹۵	جدول ۱-۵. شاخص شناسه‌های گویش‌های ترکی «همه‌کسی» و «بهار»
۱۹۹	جدول ۲-۵. نتایج تحلیل تفاوت‌های واژه‌های دو گویش «همه‌کسی» و «بهار»

فهرست قاعده‌ها

صفحه	عنوان
۱۴۲	۱-۴-۵. قاعدهٔ ستاک حال
۱۴۲	۲-۴-۵. قاعدهٔ ستاک گذشته
۱۴۳	۳-۴-۵. قاعدهٔ ستاک آینده
۱۵۸	۴-۴-۵. قاعدهٔ وجه وجوبی مرکب در زمان گذشتهٔ شرطی
۱۵۹	۵-۴-۵. قاعدهٔ وجه وجوبی مرکب در زمان حال پرداخته
۱۶۰	۶-۴-۵. قاعدهٔ وجه وجوبی مرکب در زمان حال شرطی
۱۶۲	۷-۴-۵. قاعدهٔ وجه امری
۱۶۳	۸-۴-۵. قاعدهٔ وجه شرطی
۱۶۳	۹-۴-۵. قاعدهٔ وجه استمراری
۱۶۴	۱۰-۴-۵. قاعدهٔ وجه آرزویی (۱)
۱۶۴	۱۰-۴-۵. قاعدهٔ وجه آرزویی (۲)
۱۶۹	۱۱-۴-۵. قاعدهٔ زمان حال ساده
۱۶۹	۱۲-۴-۵. قاعدهٔ زمان حال استمراری
۱۷۰	۱۳-۴-۵. قاعدهٔ زمان حال کامل
۱۷۰	۱۴-۴-۵. قاعدهٔ زمان حال شرطی
۱۷۲	۱۵-۴-۵. قاعدهٔ زمان حال التزامی
۱۷۲	۱۶-۴-۵. قاعدهٔ زمان حال کامل التزامی
۱۷۳	۱۷-۴-۵. قاعدهٔ زمان حال قصدی (آینده)
۱۷۳	۱۸-۴-۵. قاعدهٔ زمان گذشته
۱۷۴	۱۹-۴-۵. قاعدهٔ زمان گذشتهٔ عادتی
۱۷۵	۲۰-۴-۵. قاعدهٔ زمان گذشتهٔ استمراری
۱۷۵	۲۱-۴-۵. قاعدهٔ زمان گذشتهٔ کامل
۱۷۶	۲۲-۴-۵. قاعدهٔ زمان گذشتهٔ قصدی نقلی
۱۷۷	۲۳-۴-۵. قاعدهٔ زمان آینده در گذشتهٔ قطعی روایتی
۱۷۷	۲۴-۴-۵. قاعدهٔ زمان آینده در گذشتهٔ نادیده (شنیداری)
۱۷۷	۲۵-۴-۵. قاعدهٔ زمان گذشتهٔ قصدی روایتی (۱)
۱۷۷	۲۶-۴-۵. قاعدهٔ زمان گذشتهٔ قصدی روایتی (۲)

- ١٧٨ .....قاعدهٔ زمان گذشتهٔ شرطی. ٤-٥-٢٧
- ١٧٨ .....قاعدهٔ زمان گذشتهٔ التزامی شرطی. ٤-٥-٢٨
- ١٧٨ .....قاعدهٔ زمان گذشتهٔ التزامی غیر شرطی. ٤-٥-٢٩
- ١٧٩ .....قاعدهٔ زمان گذشتهٔ التزامی. ٤-٥-٣٠

الف - نشانه‌های اصلی

۱. همخوان‌ها

۵۵	.....	/p/ = پ (انسدادی، دولبی، بی‌واک)
۵۶	.....	/b/ = ب (انسدادی، دولبی، واگذار)
۵۶	.....	/t/ = ت، ط (انسدادی، دندانی، بیواک)
۵۸	.....	/d/ = د (انسدادی، دندانی، واگذار)
۵۹	.....	/k/ = ک (انسدادی، نرمکامی، بیواک، پسین)
۵۹	.....	/c/[c] = ک (انسدادی، کامی، بیواک، پیشین)
۶۰	.....	/g/ = گ (نرمکامی، انسدادی، واگذار)
۶۱	.....	/ʃ/[ʃ] = گ (کامی، انسدادی، واگذار)
۶۱	.....	/G/ = ق (انسدادی، ملازی، واگذار)
۶۱	.....	/ʒ/[ʒ] (نرمکامی، سایشی، واگذار)
۶۲	.....	[B] (ملازی، سایشی، واگذار)
۶۳	.....	/ʔ/ = ء (انسدادی، چاکنائی، بیواک)
۶۵	.....	/s/ = س، ص، ث (لثوی، سایشی، بیواک)
۶۵	.....	/z/ = ز، ذ، ض، ظ (لثوی، سایشی، واگذار)
۶۶	.....	/ʃ/ = ش (سایشی، لثوی-کامی، بیواک)
۶۷	.....	/ʒ/ = ژ (سایشی، لثوی-کامی، واگذار)
۶۷	.....	/f/ = ف (لب‌ودندانی، سایشی، بیواک)
۶۸	.....	/v/ (لب‌ودندانی، سایشی، واگذار)
۶۹	.....	/x/ = خ (ملازی، سایشی، بیواک)
۷۰	.....	/h/ = ه (چاکنائی، سایشی، بیواک)
۷۱	.....	/č/ = چ (انسدادی-سایشی، پیشکامی، بی‌واک)
۷۱	.....	/ǰ/ = ج (انسدادی-سایشی، پیشکامی، واگذار)
۷۲	.....	/r/ (لثوی، لرزشی، واگذار)
۷۳	.....	/m/ = م (دولبی، خیشومی، انسدادی، واگذار)

- ۷۴ ..... /n/ = ن (لثوی، خیشومی، انسدادی، واکدار).
- ۷۵ ..... /ŋ/ (کامی، خیشومی، انسدادی، واکدار).....
- ۷۶ ..... /l/ = ل (کناری، لثوی، واکدار).....
- ۷۷ ..... /j/ = ی (غلتی، لثوی، واکدار).....
- ۷۷ ..... /w/ = «و»گرد (دولبی، نیم‌واکه).....

۲. واکه‌ها

- ۷۸ ..... /i/ = ای (پیشین، بسته، گرد).....
- ۷۹ ..... /e/ = (پیشین، متوسط [= نیم‌باز]، نیم‌گسترده).....
- ۷۹ ..... /æ/ = (پیشین، باز، گسترده).....
- ۸۰ ..... /u/ = او (پسین، بسته، گرد).....
- ۸۰ ..... /o/ = (پسین، متوسط [= نیم‌باز]، نیم‌گرد).....
- ۸۱ ..... /ɑ/ = آ (پسین، باز، کشیده).....
- ۸۱ ..... /y/ (پیشین، بسته، گرد).....
- ۸۲ ..... /œ/ (پیشین، متوسط [= نیم‌باز]، گرد).....

ب- نشانه‌های فرعی

h	دمیده (بالای نشانه اصلی مانند p)
h	نیم دمیده (زیر نشانه اصلی مانند ph)
̄	بدون آمادگی (مانند p̄)
̄	بدون انجام (مانند p)
̆	گرد (مانند f̆)
̃	خیشومی شدگی (مانند b̃)
◦	واکرفته (مانند b◦)
◦	نیم واکرفته (مانند b̆◦)
◦	گونه شدید (مانند ?̆)
?	گونه نیمه‌شدید (مانند ?̆)
◌̆	گونه خفیف (مانند ?̆)
◌̆	گونه بسیار خفیف (مانند ?̆)
:	کشیده (جلو نشانه اصلی مانند S)
.	با کشش اضافی (جلو نشانه اصلی مانند i.)
..	کامی شدگی (بالای نشانه اصلی مانند)
.	لثوی-کامی شدگی (مانند)
ˈ	تکیه (بالای هجای تکیه دار مانند 'ji)
//	واج‌نویسی
[ ]	آوانویسی

فهرست اختصارها

- به معنی «یا» بین نشانه‌ها یا واژه‌ها می‌آید..... /
- به معنی «صفر»..... $\emptyset$
- آنچه داخل پرانتز می‌آید اختیاری است..... ( )
- تبدیل چیزی به چیز دیگر..... $\rightarrow$
- ه: ..... «همه‌کسی»
- ب: ..... «بهار»
- به معنی اینکه اقلام واژگانی در دو گویش یکی هستند. .... =
- به معنی اینکه اقلام واژگانی در جدول یکی نیستند. .... $\neq$
- خط تیره یعنی معادلی در گویش مورد نظر ندارد. .... -

فصل اول «کلیات پژوهش»

فرهنگ ما میراث گذشتگان ماست. گویش‌ها و لهجه‌های غنی‌ای که در کشور وجود دارند، گنجینه‌ای با ارزش هستند که به مثابه بستر رودخانه‌ها، رسوبات فرهنگ قرن‌ها تاریخ را در خود دارند، و این وظیفه و رسالت ما است که بازمانده آنها را با تحقیق و مطالعات علمی، گردآوری و ضبط واژه‌ها، ترکیبات و اصطلاحات و تدوین و تبیین قواعد و دستور لازم حفظ نموده و آنها را در مسیر پویای زبان وارد کنیم (آذری به نقل از رستگارمندجین ۸۴ - ۱۳۸۳: ۱).

۱-۱. مقدمه

زبان ترکی در دسته‌بندی زبان‌های ایرانی قرار نمی‌گیرد ولی زبان میلیون‌ها ایرانی است. زبان ترکی آذری در ایران دارای گویش‌های متعددی است. ضرورت پژوهش بر گویش‌های ترکی زمانی نمایان می‌شود که تعداد زیادی از گویش‌ها در خطر نابودی قرار دارند. با ثبت و ضبط گویش‌ها گامی بلند در حفاظت آنها برداشته می‌شود، گویش‌های زبان ترکی نیز از این قاعده مستثنی نیست. ترکی آذری گویش‌های متفاوتی در ایران دارد. از آن جمله می‌توان به گویش‌های ترکی آذری در استان همدان اشاره کرد که در سطوح متفاوت آوایی، واجی، صرفی نحوی و معنایی قابل بررسی‌اند.

پایان‌نامه حاضر به مقایسه دو نمونه از گویش‌های ترکی که در استان همدان تکلم می‌شود، می‌پردازد و به طور خاص این مقایسه را در سطح نظام صرفی اجزای کلام در این دو گویش مدنظر قرار می‌دهد. و در جای‌جای پژوهش اشاراتی در ارتباط با ترکی آذری به دست می‌دهد.

۱-۲. سازمان‌بندی پژوهش

پایان‌نامه حاضر از پنج فصل تشکیل شده است؛ که به ترتیب به قرار زیراند:

فصل اول «کلیات پژوهش» در این فصل مسئله، پرسش‌ها و فرضیه‌های پژوهش و قالب کلی

پایان‌نامه معرفی شده است.